

Қауіпті «сыйлықтар»: акциялар мен ұтыс ойындарының астарында не жатыр

Қазақстанда қылмыстық жауапкершілікке қарамастан, акциялар, ұтыс ойындары мен лотереялар түріндегі алаяқтық схемалар жұмыс жасауын жалғастыруда. Азаматтарға ақша, сыйлықтар немесе бонустар уәде етіледі, бірақ олар қаражатынан айырылып қалады не өздері заңсыз схеманың бөлігі болады.

Зиянсыз ұтыс ойындары мен алаяқтық арасындағы шекара қай жерде өтетіні төменде талқыланады.

Ұтыс ойындары мен лотереялар түріндегі алаяқтық схемалар қалай жұмыс жасайды

Әдетте, алаяқтар әлеуметтік желілер мен мессенджерлер арқылы әрекет етеді. Схема әдетте қарапайым: адамға «жеңісі» туралы хабарлайды немесе акцияға қатысуды ұсынады, содан кейін сілтеме бойынша өтуді немесе тіркелуді сұрайды, содан кейін олар «комиссия», «салық» немесе «жеткізу» үшін ақы төлеуді талап етеді. Сонымен қатар, алаяқтар банктік деректерді немесе SMS кодтарын сұрай алады. Кейде схема күрделірек болады және адамға ақша аударымдарына қатысу немесе «ақшаны шығарып алуға» көмектесу деген сияқты «жұмыс» ұсынылады. Бұл жағдайда ол қылмыстық жолмен алынған ақшаны қолма-қол ақшаға айналдыруға дроппер болып қалу қаупі бар.

Басқа да схемалар бар: мысалы, адамдарды қаржы пирамидасына тарту үшін қаскүнемдер ұтыс ойындарын ұйымдастырады. Абай облысында тұтыну кооперативі деген атпен жұмыс істеген ELL QUATY қаржы пирамидасы осылай жасаған. Ұйымдастырушылар азаматтарға кооперативке кіруді және кейіннен тұрғын үй мен автомобильдерді бөліп-бөліп пайызсыз сатып алу үшін пай жарналарын салуды ұсынды. Ал жаңа салымшыларды тарту үшін Түркияға туристік жолдамалар ұтыс ойыны іске қосылды. Нәтижесінде алаяқтардың әрекеттерінен 1,5 мыңнан астам салымшы зардап шекті, олар 6,8 млрд теңгеден айырылды. Ұйымдастырушы өткен жылы ұсталып қамауға алынды.

Шымкент қаласының тұрғыны 2023 жылы Instagram арқылы заңсыз лотерея ұйымдастырды: ол екі аккаунттан тікелей эфирлер өткізіп, сәнді автомобиль, смартфондар, сондай-ақ зергерлік бұйымдар мен тұрмыстық техниканың ұтыс ойындарын жариялады.

Қатысу үшін құны 5 000-нан 100 000 теңгеге дейінгі билеттерді сатып алу талап етілді. Нәтижесінде қатысушылар уәде етілген жүлделерді ала алмады, ал ұйымдастырушы заңсыз түрде 96 млн теңге алды. Сот оны бір жылға бас бостандығын шектеуге үкім шығарды.

Ұтыс ойындары мен лотереяларға қатысу несімен қауіпті

Біріншіден, сіз жай ғана ақша жоғалту қаупі бар, сондықтан «ұтқаны үшін» комиссия немесе «жүлдені жеткізу үшін» ақы алғаннан кейін алаяқтар жоғалады.

Екіншіден, егер сіз өз деректеріңізді ұқыпсыз хабарласаңыз, онда сіз берген кодтар, құпиясөздер мен деректемелер алаяқтарға сіздің шоттарыңызға қолжеткізуге мүмкіндік береді. Содан кейін олар барлық ақшаны алып тастай алады, сіздің атыңыздан қарыз ала алады, жақындарыңыздан ақша бопсалай алады, тіпті жеке ақпаратты көпшілікке қол жетімді етемін деп қорқытып, сізді бопсалай алады.

Үшіншіден, егер сіз «ақшаны алуға» көмектесуге келіссеңіз, сіздің қылмыстық схемаға қатысу қаупі бар. Содан кейін сіз қылмыстық жауапкершілікке тартыласыз, себебі сіз тіпті хабарыңыз болмаса да, заң бойынша қаскүнемдерге көмектескен болып шығасыз.

Қазақстанда алаяқтық схемаларына қатысқаны үшін қандай жауапкершілік көзделген

Іс-әрекеттерге байланысты ҚР Қылмыстық кодексінің нормалары қолданылуы мүмкін: 190-бап «Алаяқтық» - біреудің мүлкін ұрлау немесе алдау немесе сенімге кіріп теріс пайдалану арқылы бөтен адамның мүлкіне құқық алу. Бапты бұзғандар он жылға дейін бас бостандығынан айырылуы мүмкін, мұның бәрі жасалған қылмыстың ауырлығына байланысты - бір рет, бірнеше рет, адамдар тобымен немесе аса ірі мөлшерде.

214-бап «Заңсыз кәсіпкерлік» — тіркеусіз немесе лицензиясыз, заңды бұза отырып не тыйым салынған салаларда зардап шеккендерге немесе қылмыстық схеманы ұйымдастырушыларға ірі залал келтіруге әкеп соққан кәсіпкерлік қызмет. Бес жылға дейін бас бостандығынан айыруды қарастырады, мұнда да жасалған қылмыстың ауырлығына байланысты.

232-1-бап «Банктік шотына, төлем құралына немесе сәйкестендіру құралына рұқсатты заңсыз ұсыну, беру және сатып алу, сондай-ақ төлемдерді және (немесе) ақша аударымдарын заңсыз жүзеге асыру» — жай айтқанда, адам ақшаны аударуға немесе қолма-қол ақшаға айналдыруға көмектесетін дропперлік. Картаны үшінші тұлғаларға бергені үшін — үш жылға дейін бас бостандығынан айыру, басқа адамдардың мүддесі үшін аударымдар мен төлемдер үшін — бес жылға дейін бас бостандығынан айыру.

Бұдан басқа, «Лотереялар және лотерея қызметі туралы» Заң қолданылады, оған сәйкес лотерея билеттерін сатуға және таратуға заңнама шеңберінде ресми өкілеттіктерге ие операторлар мен агенттер ғана құқылы. «Қазақстан Республикасының лотереялар және лотерея қызметі туралы заңнамасын бұзу» Әкімшілік кодексінің 445-1-бабы бойынша 500-ден 2000 АЕК-ке дейін айыппұл салу көзделген. Ал егер лотерея алаяқтық схемаларда пайдаланылса, онда «Алаяқтық» бабы бойынша қылмыстық жауапкершілік туындайды.

Алаяқтық ұтыс ойындары мен лотереялардан қалай қорғануға болады

1. «Өзіңіз қатыспаған ұтысқа» сенбеңіз: егер сіз лотереяға немесе ұтысқа тіркелмеген болсаңыз, онда ұта алмайсыз.
2. Жүлде үшін төлемеңіз: «салық» және «жүлдені жеткізу» үшін комиссия - алаяқтықтың айқын белгісі.
3. Ұйымдастырушыны тексеріңіз: егер сізге лотереяға немесе ұтысқа қатысу ұсынылса, мемлекеттік органдардан ақпарат іздеңіз, пікірлерді зерттеңіз. Сіз сондай-ақ мемлекеттік органдарға хабарласып, онда ақпаратты нақтылай аласыз.
4. Күдікті сілтемелер бойынша өтпеңіз: қатысу шарттары қандай тартымды көрінсе де, сілтемелер фишингтік сайттарға әкелуі мүмкін екенін есте сақтаңыз.
5. Жеке деректерді бермеңіз: SMS-кодтар, CVV және парольдер — тек сіз үшін. Сіздің қауіпсіздігіңіз, ақшаңыз және дербес деректеріңіздің сақталуы осы ақпаратқа байланысты.
6. Күмәнді «қосымша жұмыстарды» абайлаңыз: «аударымдарға көмектесу» ұсыныстары заңсыз схемаларға тартылуы және елеулі зардаптарға, тіпті қылмыстық жауаптылыққа әкеп соғуы мүмкін.

Өзіңізді, ақшаңызды сақтаңыз және қаржылық сауаттылығыңызды арттырыңыз!

Материал www.fingramota.kz сайтының көмегімен дайындалды.